

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พฤติกรรมมีความสำคัญต่อมนุษย์เป็นอย่างมากเพราะสามารถทำให้มนุษย์ได้รับสิ่งที่ต้องการ ทำให้มนุษย์เกิดความพึงพอใจและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุขและในทางตรงกันข้าม พฤติกรรมของมนุษย์ก็สามารถทำให้เขาประสบความทุกข์หรือไม่สมหวังดังที่ปรารถนา (ลักษณะ สิริวัฒน์, 2549) มนุษย์มีพฤติกรรมที่แสดงออกแตกต่างกันเป็นผลมาจากความเชื่อผลการประพฤติปฏิบัติที่แตกต่างไปตามวัฒนธรรมของแต่ละสังคม สิ่งที่เป็นตัวกำหนดลักษณะและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ส่วนหนึ่งคือ ค่านิยม ซึ่งหมายถึง ความเชื่อ ความคิด ความรู้สึก การยอมรับนับถือต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่บุคคลหรือสังคมเห็นว่าดี มีคุณค่า สมควรปฏิบัติตามและยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต นอกจากนั้นค่านิยมยังมีบทบาทสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ เป็นตัวตัดสินใจ และผลักดันให้พฤติกรรมโน้มเอียงไปทางใดทางหนึ่ง ค่านิยมจึงเป็นพลังซ่อนเร้นอยู่ภายใต้พฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ (อารมณ สนวนจิตร, 2547) พฤติกรรมและการปฏิบัติตนเป็นตัวการทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงไป จึงอาจกล่าวได้ว่า ค่านิยมมีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในขณะเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีก็มีส่วนทำให้ค่านิยมใหม่ ๆ เกิดขึ้นได้เหมือนกัน กล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือค่านิยมเป็นได้ทั้งเหตุและผลของการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นค่านิยมจึงมีความสำคัญมากเพราะส่งผลกระทบต่อ ความเจริญ ความเสื่อมของสังคมและความมั่นคงของชาติ กล่าวคือ สังคมที่มีค่านิยมที่เหมาะสม ถูกต้อง เช่น ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร ความเสียสละ ความมีระเบียบวินัย ความสามัคคี ฯลฯ สังคมนั้นย่อมเจริญก้าวหน้า สังคมใดที่มีค่านิยมไม่เหมาะสม เช่น ขาดระเบียบวินัย ไร้ความสามัคคี เกียจคร้าน ฯลฯ สังคมนั้นจะเสื่อมลงและขาดความมั่นคงภายในชาติ (ผดุง อารยะวิญญู และศรียา นิยมธรรม, 2530)

ปัจจุบันค่านิยมของสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเนื่องจากสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก สังคมกำลังเป็นสังคมแปลกแยก มีช่องว่างระหว่างคนจนและคนรวยค่อนข้างมากซึ่งช่องว่างนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สังคมไม่สมานฉันท์ ขณะที่คนในสังคมนั้นวันก็จะมีค่านิยมในเรื่องวัตถุนิยม ชื่นชอบการใช้ของที่มียาคาแพง อยากได้ อยากมีเหมือนคนอื่น, ยกย่องคนมีเงิน คนที่มีตำแหน่งสูง (สมพร เทพสิทธิ์า, 2546) ส่งผลให้สภาพทางวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปด้วย เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่หลั่งไหลเข้ามาสู่สังคมไทยโดยเฉพาะวัฒนธรรมของต่างชาติที่ติดมากับข่าวสารทุกวันนี้

ทำให้เยาวชนเกิดความสับสนและไม่แน่ใจในลักษณะของการดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ ของตน ไม่ว่าจะ เป็นด้านแนวคิดหรือค่านิยมที่มักมองว่าสิ่งดี ๆ มากมายที่ลึบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษเป็นเรื่องที่ ตกยุคไม่ทันสมัย ไม่มีประโยชน์แต่กลับเดินรอยตามสังคมนิตะวันตกโดยยอมรับทุกสิ่งทีหลังไหลเข้า มาตลอดเวลาและส่วนใหญ่ไม่มีการไตร่ตรองอย่างใช้สติก่อนว่าสิ่งที่รับมามีความเหมาะสมกับ บริบทไทยมากน้อยแค่ไหน (เกษม วัฒนชัย, 2550) จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่สังคมจะต้องสร้างค่านิยมที่ เหมาะสมและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงปรารถนา

กระทรวงศึกษาธิการ ปลูกกระแสการพัฒนาและแก้ปัญหาสังคมโดยชูนโยบายจัด การศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้เข้มแข็งทางจริยธรรม มีคุณธรรมนำความรู้และนำปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต เป็นทางออกให้กับสังคมไทย เนื่องจากเป็นที่ตระหนักว่า สถานการณ์ในปัจจุบันที่มีการปฏิรูปการเมือง เกิดจากปัญหาความเสื่อมถอยทางคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม วิถีประชาธิปไตย ความแตกแยก การขาดความสามัคคี ขาดความสามัคคี ฯลฯ สังคมทุกวงการเต็มไปด้วยคนเก่งแต่ไร้คุณธรรม มีการทุจริต คอร์รัปชันมากมาย บ้านเมืองเกิด วิกฤตแทบล่มสลาย เต็มไปด้วยผู้คนที่แก่งแย่งแข่งขัน เพื่อความสุขความสำเร็จส่วนตน ขาดความ สำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันและเมตตาต่อกัน ทั้งผู้คนรอบข้างและเพิ่ม ขีดการบริโภค จนกระทั่งได้ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างไม่ตระหนัก ในขณะที่ คุณภาพชีวิตของผู้คนกลับอยู่ในสภาพที่อ่อนไหว ไม่มั่นคง และเปราะบางเพราะไม่สามารถ พึ่งตนเองได้ทั้งร่างกายและจิตใจรวมทั้งไม่สามารถเป็นที่พึ่งของสังคมได้เช่นเดียวกัน กระบวนการ เรียนรู้ที่จัดในโรงเรียนส่วนใหญ่มุ่งเน้นการพัฒนาวิชาการและการให้คุณค่าต่อรางวัลความสำเร็จ ที่เป็นคะแนนสอบ เกรด การสอบเรียนต่อ โល์ เหรียญรางวัล ซึ่งเป็นความสำเร็จที่จอมปลอม มากกว่าคุณภาพผู้เรียนรอบด้านที่เกิดขึ้นจริง ๆ ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะรับมากกว่าให้ เรียนรู้การแข่งขัน จึงความได้เปรียบเพื่อสร้างโอกาสที่ดีกว่าให้กับตนเองทางด้านวัตถุและเงินทองมากกว่าการสร้าง คุณค่าแห่งตนเองด้วยความดีหรือสร้างประโยชน์ บ่มเพาะพัฒนาดนเพื่อสนองระบบธุรกิจทุนนิยม โดยคาดหวังตำแหน่งงานดี เงินเดือนก้อนโต มากกว่าเรียนรู้เพราะอยากรู้ มีฉันทะในการเรียนรู้หรือ เรียนรู้ที่จะเพิ่มคุณค่าให้กับตนเองและสร้างสรรค์สังคม ให้คุณค่าของเงิน วัตถุและการบริโภค มากกว่าความจริง ความดี ความงาม เรียนรู้แบบรวบรัด แบบกวตวิชามากกว่าเรียนรู้จากการคิด ปฏิบัติจริงและเชื่อมโยงกับสรรพสิ่ง ผู้เรียนขาดความรู้จริง ไม่สามารถคิดอย่างเป็นองค์รวมและ เชื่อมโยงความรู้ทุกอย่างเข้าด้วยกันได้ ขาดทักษะในการทำงานและการแก้ปัญหา (คิดไม่เป็น ทำ ไม่เป็น พึ่งตนเองและเป็นทีพึ่งของใครไม่ได้) การน้อมนำเอาปรัชญา "เศรษฐกิจพอเพียง" ตามแนว พระราชดำรัสเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจะเกิดประโยชน์สุขแก่ทั้งตนเอง ครอบครัว ชุมชนและ ประเทศชาติ (วิจิตร ศรีสะอ้าน, 2550)

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตนที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสชี้แนะแก่พลกนิกรชาวไทย ซึ่งเป็นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบและคุณธรรม ประกอบกับการวางแผน การตัดสินใจ และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและ กว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี(คณะอนุกรรมการ ขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2547) กระทรวงศึกษาธิการมีความตระหนักในภารกิจและให้ ความสำคัญกับการพัฒนาคนซึ่งเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) จึงจัดทำยุทธศาสตร์เพื่อดำเนินโครงการขับเคลื่อน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป้าหมายสำคัญของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาคือ การทำให้เด็กรู้จักความพอเพียง ปลูกฝัง อบรมบ่มเพาะให้เด็กมีความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยสอดแทรกแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าเป็นส่วน หนึ่งของหลักสูตร สาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสอนให้เด็กรู้จักใช้ชีวิตได้อย่างสมดุลตามแนวทาง เศรษฐกิจพอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ รู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และ แบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษาสีน้ำเงินและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ค่านิยมและความเป็นไทย ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ รู้ว่าตนเองเป็นองค์ประกอบหนึ่งในสิ่งแวดล้อมและ วัฒนธรรมของโลก การกระทำของตนย่อมมีผลและเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมในโลกที่ตน เป็นสมาชิกอยู่ด้วย (ปรียานุช พิบูลสรวุฑ, 2549) การจะนำความรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เข้าสู่หลักสูตรและเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอนอาจจะไม่ได้ผลเหมือนการสอนวิชาอื่น ๆ จึงต้องมีการสอนให้เกิดค่านิยม คนจะต้องมีความเข้าใจ จะต้องเข้าถึงและต้องยึดถือเป็นหลัก ปฏิบัติจริงจะถือว่าได้ผล เปรียบเสมือนคนทอผ้า 5 ได้ทุกข้อ แต่ไม่เคยปฏิบัติก็จะไม่เกิดผลดีต่อ ชีวิต (วิจิตร ศรีสะอ้าน, 2550)

จากรายงานผลการดำเนินงานการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ปีงบประมาณ 2550 ของกระทรวงศึกษาธิการ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อปลูกฝังให้ ผู้เรียนมีหลักคิดและหลักปฏิบัติในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียงแต่ยังขาดการลงมือปฏิบัติจริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) นั้น สะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนจะต้องได้รับการเสริมสร้างและปลูกฝัง ค่านิยมและพฤติกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจังต่อไป

การชักจูงให้ผู้เรียนเกิดการยอมรับ เห็นคุณค่าของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและนำไปสู่การปฏิบัติจนเกิดเป็นพฤติกรรมที่ยั่งยืนนั้นต้องเริ่มที่การเสริมสร้างพื้นฐานทางด้านจิตใจ การพัฒนาจิตใจ โดยการปลูกฝังค่านิยม เพื่อให้เกิดผลที่พฤติกรรม (ดูจเดือนและดวงเดือน พันธมนาวิน, 2550) โดยเฉพาะเด็กในระดับมัธยมศึกษาซึ่งเกือบทั้งหมดจะมีอายุระหว่าง 12-18 ปี อยู่ในระยะของวัยรุ่น อันเป็นวัยเปลี่ยนจากวัยเด็กไปสู่วัยผู้ใหญ่ เป็นวัยที่ไวต่อการยอมรับสิ่งใหม่ และง่ายต่อการเปลี่ยนแปลง ค่านิยมจะมีบทบาทต่อการตัดสินใจ เพราะเป็นระยะที่ค่านิยมมีพัฒนาการได้มากที่สุด เด็กในระดับนี้จะเข้าใจกฎเกณฑ์บรรทัดฐานของสังคม จะเห็นความสำคัญของหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นหลัก ต้องการให้ผู้อื่นยอมรับ ยึดกฎเกณฑ์ของกลุ่มและสังคมเป็นเกณฑ์ในการปฏิบัติและจะเข้าถึงค่านิยม คุณค่าทางจริยธรรม รู้จักไตร่ตรองและตัดสินใจต่าง ๆ ตามที่เห็นว่าสิ่งใดสำคัญมากกว่ากัน พิจารณาจากสิ่งต่าง ๆ อย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง (Kohlberg, 1969) เมื่อเด็กเริ่มโตขึ้นเข้าสู่วัยแรกรุ่น เขาจะเริ่มตั้งปัญหาตามเกี่ยวกับค่านิยมที่เขาได้รับถ่ายทอดมาจากผู้อื่นและเริ่มตัดสินใจเลือกว่าค่านิยมใดมีค่าจริง ๆ สำหรับตน อันใดที่ตนต้องการจะรับไว้เป็นเอกลักษณ์ของตนและพัฒนาการของค่านิยมไม่ว่าจะเป็นค่านิยมส่วนตัวหรือค่านิยมของสังคมย่อมอยู่ใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม ได้แก่ หนังสือ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ วัฒนธรรมเทคโนโลยี กลุ่มเพื่อน โรงเรียน ผู้เป็นที่รัก ผู้ที่เคารพนับถือให้การอบรมสั่งสอน เป็นต้น (วัชรวิ ฐวธรรม, 2525)

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า มีผู้สนใจศึกษาในลักษณะที่แตกต่างกัน ได้แก่ ศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการเศรษฐกิจพอเพียง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียง บทบาทของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการโครงการเศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมคุณลักษณะและค่านิยมของนักเรียนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเน้นในเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ แต่ยังไม่พบว่ามีงานวิจัยใดที่ทำการศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน เพราะในการส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนให้ค่านิยมและพฤติกรรมที่เหมาะสมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น มีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงสาเหตุหรืออิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางแก่สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง นำไปพิจารณาในการเสริมสร้างและปลูกฝังค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเหมาะสมต่อไป นอกจากนี้ จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมและพฤติกรรม พบว่า ยังไม่พบงานวิจัยที่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของค่านิยมและพฤติกรรมของนักเรียนที่เป็นลักษณะของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุในภาพรวม

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาว่าอยู่ในระดับใดและมีปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยมุ่งเน้นไปที่ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรเพื่อเป็นสารสนเทศที่สะท้อนถึงสภาพและสาเหตุของค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อส่งเสริมค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

คำถามวิจัย

1. นักเรียนระดับมัศึกษามีค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับใด และมีความแตกต่างกันหรือไม่ระหว่างนักเรียนที่มีภูมิหลังต่างกัน
2. โมเดลเชิงสาเหตุของค่านิยมและพฤติกรรม ประกอบด้วย ตัวแปรอะไรบ้าง และตัวแปรเหล่านั้นมีโครงสร้างความสัมพันธ์กันอย่างไร
3. โมเดลเชิงสาเหตุของค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนมัธยมศึกษาที่มีภูมิหลังต่างกัน
2. เพื่อพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนมัธยมศึกษา
3. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุของค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนมัธยมศึกษาที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนต้นแบบการจัดการกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและโรงเรียนนำร่องทดลองตัวอย่างชุดหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัย คือ

1. ตัวแปรตาม ประกอบด้วย ตัวแปรแฝงภายใน 2 ตัวแปร ได้แก่

1.1 ค่านิยมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 8 ตัวแปร คือ ค่านิยมการพึ่งตนเอง ค่านิยมการประหยัดและรู้จักประมาณตน ค่านิยมความมีเหตุผล ค่านิยมความเป็นผู้รอบรู้และใช้สติปัญญา ค่านิยมการยึดมั่นในคุณธรรม ค่านิยมความสามัคคีและมีจิตสำนึกสาธารณะ ค่านิยมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และค่านิยมการเห็นคุณค่าและภูมิใจในความเป็นไทย

1.2 พฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 8 ตัวแปร คือ พฤติกรรมพึ่งตนเอง พฤติกรรมประหยัดและรู้จักประมาณตน พฤติกรรมมีเหตุผล พฤติกรรมรอบรู้และใช้สติปัญญา พฤติกรรมยึดมั่นในคุณธรรม พฤติกรรมสามัคคีและมีจิตสำนึกสาธารณะ พฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และพฤติกรรมเห็นคุณค่าและภูมิใจในความเป็นไทย

2. ตัวแปรต้น ซึ่งเป็นตัวแปรแฝง จำนวน 4 ตัวแปร ประกอบด้วย

2.1 ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งเป็นตัวแปรแฝงภายใน วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และลักษณะมุ่งอนาคต

2.2 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางครอบครัว ซึ่งเป็นตัวแปรแฝงภายนอก วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัวแปร คือ การอบรมเลี้ยงดูและการปลูกฝังจากครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัว การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของบิดามารดา และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

2.3 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางโรงเรียน ซึ่งเป็นตัวแปรแฝงภายนอก วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของครู และการจัดบรรยากาศภายในโรงเรียน

2.4 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นตัวแปรแฝงภายนอก วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร คือ การคบเพื่อน ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิต การดำรงอยู่และการปฏิบัติตนแก่พสกนิกรชาวไทยในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับรัฐ ให้ดำเนินทางสายกลางและ

ความไม่ประมาทโดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบและคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ

ค่านิยม หมายถึง ความเชื่อ ความคิด การยอมรับนับถือ และเห็นคุณค่าต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่บุคคลหรือสังคมเห็นว่าดี มีคุณค่า สมควรปฏิบัติตาม และยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อจะได้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ หรือความมุ่งหมายของตนเองหรือสังคม ซึ่งค่านิยมของแต่ละบุคคลจะเปลี่ยนแปลงไปตามวุฒิภาวะและประสบการณ์

ค่านิยมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความเชื่อ ความคิด การยอมรับนับถือ และเห็นคุณค่าในปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนแก่พสกนิกรชาวไทย ซึ่งมีคุณค่าสมควรปฏิบัติตามและยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย ค่านิยมการพึ่งตนเอง ค่านิยมการประหยัดและรู้จักประมาณตน ค่านิยมความมีเหตุผล ค่านิยมความเป็นผู้รอบรู้และใช้สติปัญญา ค่านิยมการยึดมั่นในคุณธรรม ค่านิยมความสามัคคีและมีจิตสำนึกสาธารณะ ค่านิยมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ค่านิยมการเห็นคุณค่าและภูมิใจในความเป็นไทย ซึ่งวัดได้จากแบบวัดค่านิยมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ค่านิยมการพึ่งตนเอง หมายถึง ความเชื่อ ความคิด การยอมรับและเห็นคุณค่าในการใช้ความรู้ ความสามารถของตนเองให้เต็มที่ในการกระทำการใด ๆ ให้สำเร็จด้วยตนเองโดยไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อตนเองและผู้อื่น

ค่านิยมการประหยัดและรู้จักประมาณตน หมายถึง ความเชื่อ ความคิด การยอมรับและเห็นคุณค่าในการกระทำที่เหมาะสมกับอัตภาพ รู้จักใช้และเก็บรักษาทรัพย์สินทั้งของส่วนตัวและส่วนรวมตามความจำเป็นและเกิดประโยชน์สูงสุดโดยคำนึงถึงฐานะและเศรษฐกิจของตนเอง ไม่ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายหรือตระหนี่ถี่เหนียวจนเกินไป

ค่านิยมความมีเหตุผล หมายถึง ความเชื่อ ความคิด การยอมรับและเห็นคุณค่าในการตัดสินใจเกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีความพอประมาณในมิติต่างๆ โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัย และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง สามารถตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำโดยอาศัยการพิจารณาไตร่ตรองให้รอบด้านและคำนึงถึงผลกระทบของการกระทำและความเสี่ยง

ค่านิยมความเป็นผู้รอบรู้และใช้สติปัญญา หมายถึง ความเชื่อ ความคิด การยอมรับและเห็นคุณค่าในการมีความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน การคิดวิเคราะห์ด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง การวางแผน การมีสติและปัญญาในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นประโยชน์พื้นฐานและนำไปใช้เป็นแนวคิดเพื่อการปฏิบัติอย่างพอเพียงต่อไป

ค่านิยมการยึดมั่นในคุณธรรม หมายถึง ความเชื่อ ความคิด การยอมรับ และเห็นคุณค่าในการมีความศรัทธา ตระหนักในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียรและมีสติ ยึดถือปฏิบัติในแบบแผนความประพฤติ ซึ่งตั้งอยู่ในความดีงาม

ค่านิยมความสามัคคีและมีจิตสำนึกสาธารณะ หมายถึง ความเชื่อ ความคิด การยอมรับ และเห็นคุณค่าในการอยู่ร่วมกันในสังคม ไม่เอาใจเอาเปรียบกัน ช่วยเหลือกัน เสียสละ แบ่งปันกัน ทั้งกำลังทรัพย์ กำลังกายและกำลังใจ

ค่านิยมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง ความเชื่อ ความคิด การยอมรับ และเห็นคุณค่าในการจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน พยายามรักษาสมดุลทางสิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้น พอประมาณกับทรัพยากรที่มีอยู่

ค่านิยมการเห็นคุณค่าและภูมิใจในความเป็นไทย หมายถึง ความเชื่อ ความคิด การยอมรับ และเห็นคุณค่าในการตระหนักและภูมิใจในความเป็นคนไทยที่มีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นของตนเอง รู้คุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่นและประเทศชาติ สืบสานศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณีที่ดีงามของท้องถิ่นและของไทย

พฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การกระทำ การปฏิบัติ หรือ กิริยาอาการที่บุคคลแสดงออกตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้งที่สามารถสังเกตได้โดยตรงและไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง ประกอบด้วย พฤติกรรมพึ่งตนเอง พฤติกรรมประหยัด และรู้จักประมาณตน พฤติกรรมมีเหตุผล พฤติกรรมรอบรู้และใช้สติปัญญา พฤติกรรมยึดมั่นในคุณธรรม พฤติกรรมสามัคคีและมีจิตสำนึกสาธารณะ พฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และพฤติกรรมเห็นคุณค่าและภูมิใจในความเป็นไทย ซึ่งวัดได้จากแบบวัดพฤติกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

พฤติกรรมพึ่งตนเอง หมายถึง การกระทำ การปฏิบัติ หรือ กิริยาอาการที่บุคคลแสดงออกถึงการใช้ความรู้ ความสามารถของตนเองให้เต็มที่ในการกระทำการใด ๆ ให้สำเร็จด้วยตนเองโดยไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อตนเองและผู้อื่น

พฤติกรรมประหยัดและรู้จักประมาณตน หมายถึง การกระทำ การปฏิบัติ หรือ กิริยาอาการที่บุคคลแสดงออกถึงการกระทำที่เหมาะสมกับอัตภาพ รู้จักใช้และเก็บรักษาทรัพย์สิน ทั้งของส่วนตัวและส่วนรวมตามความจำเป็นและเกิดประโยชน์สูงสุดโดยคำนึงถึงฐานะและเศรษฐกิจของตนเอง ไม่ใช่จ่ายสุรุ่ยสุร่ายหรือตระหนี่ถี่เหนียวจนเกินไป

พฤติกรรมมีเหตุผล หมายถึง การกระทำ การปฏิบัติ หรือ กิริยาอาการที่บุคคลแสดงออกถึงการตัดสินใจเกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีความพอประมาณในมิติต่าง ๆ โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง สามารถตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำโดยอาศัยการพิจารณาไตร่ตรองให้รอบด้านและคำนึงถึงผลกระทบของการกระทำและความเสี่ยง

พฤติกรรมรอบรู้และใช้สติปัญญา หมายถึง การกระทำ การปฏิบัติ หรือกิริยาอาการที่บุคคลแสดงออกถึงการมีความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน สามารถคิดวิเคราะห์และปฏิบัติด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง รู้จักวางแผน มีสติ และปัญญาในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นประโยชน์พื้นฐานและนำไปใช้ในการปฏิบัติอย่างพอเพียง

พฤติกรรมยึดมั่นในคุณธรรม หมายถึง การกระทำ การปฏิบัติ หรือกิริยาอาการที่บุคคลแสดงออกถึงการมีความศรัทธา ตระหนักในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และมีสติ ยึดถือปฏิบัติเป็นแบบแผนความประพฤติ ซึ่งตั้งอยู่ในความดีงาม

พฤติกรรมสามัคคีและมีจิตสำนึกสาธารณะ หมายถึง การกระทำ การปฏิบัติ หรือกิริยาอาการ ที่บุคคลแสดงออกถึงการอยู่ร่วมกันในสังคม ไม่เอาตัวเอาเปรียบกัน ช่วยเหลือกัน เสียสละ แบ่งปันกันทั้งกำลังทรัพย์ กำลังกายและกำลังใจ

พฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การกระทำ การปฏิบัติ หรือกิริยาอาการที่บุคคลแสดงออกถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน พยายามรักษาสมดุลทางสิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้นและพอประมาณกับทรัพยากรที่มีอยู่

พฤติกรรมเห็นคุณค่าและภูมิใจในความเป็นไทย หมายถึง การกระทำ การปฏิบัติ หรือกิริยาอาการที่บุคคลแสดงออกถึงการตระหนักและภูมิใจในความเป็นคนไทยที่มีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นของตนเอง รู้คุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่นและประเทศชาติ สืบสานศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณีที่ดีงามของท้องถิ่นและของไทย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง สิ่งที่มีอิทธิพลต่อค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย ปัจจัยหลัก 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางครอบครัว ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางโรงเรียน และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม

ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล หมายถึง ปัจจัยที่แสดงถึงคุณลักษณะของนักเรียนที่มีอิทธิพลต่อค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และลักษณะมุ่งอนาคต ซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามด้านลักษณะส่วนบุคคลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 ซึ่งวัดได้จากคะแนนเฉลี่ยสะสมจนถึงภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความปรารถนาที่นักเรียนจะกระทำการใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จ ลุล่วงไปได้ด้วยดี มีความเพียรพยายาม แม้จะยากลำบากก็ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ขัดขวางเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

ลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะคาดการณ์ไกลและวางแผนเพื่อรองรับผลดีหรือป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รู้จักการควบคุมตนเองให้รู้จักอดได้รอได้อย่างเหมาะสมไม่ต้องพึ่งพาการควบคุมจากผู้อื่น และสามารถจะกระทำพฤติกรรมที่ต้องใช้ความอดทนเป็นเวลานานพอที่จะนำไปสู่ผลที่ต้องการในอนาคตได้

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางครอบครัว หมายถึง ปัจจัยที่แสดงถึงสภาพแวดล้อมภายในบ้านที่มีอิทธิพลต่อค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูและการปลูกฝังจากครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัว การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของบิดามารดา และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามด้านสภาพแวดล้อมทางครอบครัวที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

การอบรมเลี้ยงดูและการปลูกฝังจากครอบครัว หมายถึง กระบวนการที่บิดามารดาหรือผู้ปกครอง ปฏิบัติต่อบุตรเพื่อเสริมสร้างค่านิยมและพฤติกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในลักษณะการอบรมสั่งสอน เอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด และให้คำปรึกษาที่เป็นประโยชน์

ความสัมพันธ์ในครอบครัว หมายถึง ความเกี่ยวข้องผูกพันรักใคร่ปรองดองหรือความขัดแย้งทางด้านอารมณ์และสังคมระหว่างสมาชิกในครอบครัวโดยแสดงออกทางพฤติกรรม

การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง หมายถึง การที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันอันเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ระดับการศึกษาของบิดามารดา หมายถึง วุฒิการศึกษาระดับสูงที่สุดที่บิดาหรือมารดาของนักเรียนได้รับ

ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว หมายถึง รายได้เฉลี่ยที่ผู้ปกครองของนักเรียนได้รับในแต่ละเดือน

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางโรงเรียน หมายถึง ปัจจัยที่แสดงถึงสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของครูและการจัดบรรยากาศภายในโรงเรียน ซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามด้านสภาพแวดล้อมทางโรงเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนในชั้นเรียน ในการปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของครู หมายถึง การที่ครูปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันอันเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การจัดบรรยากาศภายในโรงเรียน หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมปลูกฝังและพัฒนาการมีค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม หมายถึง ปัจจัยที่แสดงถึงสภาพแวดล้อมภายในสังคมและลักษณะวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การคบเพื่อน ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน ซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

การคบเพื่อน หมายถึง ลักษณะและพฤติกรรมการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันของเพื่อนที่นักเรียนคบหาสนิทสนมด้วยตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอันมีแนวโน้มให้นักเรียนเกิดความคล้อยตาม

ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของท้องถิ่น หมายถึง ระเบียบแบบแผนแนวทางปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สมาชิกในชุมชนยอมรับว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้องเหมาะสมกับกาลเทศะ อันเป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นหรือชุมชน

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน หมายถึง ลักษณะและพฤติกรรมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อมวลชนทั้งวิทยุ โทรทัศน์ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ของนักเรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยนี้เป็นประโยชน์ทางวิชาการและประโยชน์ในการนำไปปฏิบัติ ดังนี้

1. ประโยชน์ทางวิชาการ ได้ข้อมูลเกี่ยวกับระดับค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ทราบถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนมัธยมศึกษา และได้เครื่องมือในการสำรวจระดับค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. ประโยชน์ในการนำไปปฏิบัติ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับข้อมูลสารสนเทศในการเสริมสร้างและปลูกฝังค่านิยมและพฤติกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน